

Pri 2033

Fab. Loven. 25. II. 1944

SLOVENKA

Glasilo Slovenske Protif.ženske Zveze za Primorsko.

1944

Leto II.

Štev. II.

OB 26 LETNICI RDEČE ARMADÉ

Dne 23. februarja praznuje Rdeča Armada 26.letnice svojega obstoja. Na ta veliki dan slavimo rojstva sovjetske Rdeče Armade, ki so si jo v letu 1918 ustvarili sovjeti pod vodstvom Komunistične Partije bolševikov.

Rdeča Armada, čete sovjetskega naroda zrasla iz ljudstva in se tudi bori za ljudstvo in njegove interese. Delavska kmečka armada pa se ne bori samo za pravice sovjetskih narodov, ampak tudi za pravice vseh za tiranih svobodoljubnih narodov sveta. Ona je tista, ki nam je največja opora in svetel vzgled v naši narodni-osvobodilni borbi. Po hrabrem vzgledu in primeru herojstva ruske slovenske Rusije stopamo tudi mi v zadnjo fazo naše borbe.

In ob proslavi tega velikega dneva Primorske že ne obljublamo in zagotavljam, da bomo vzgajale svoje sinove po svetlem vzgledu naših hrabrih rdeče-armejev.

Naj živi veliki voditelj vseh slovenskih narodov in maršam Rdeče Armade tovariš S T A L I N .

Naj živi nepremagljiva R D E Č A A R M A D A , ki prinaša svobodo vsem zatiranim in izkoriščanim!

VTISI S PRVE POKRAJINSKE KONFERENCE SPŽZ ZA PRIMORSKO

D drugega februarja so prvič v zgodovini zborovale zastopnice antifašistk cele Primorske. Prišle so že od povsod: iz slovenske Benečije, Vipavske, Goriške, Trsta, Tolmina, Istre, Brkinov in Krasa. Vse srečne in zadovoljne so bile, saj so prvič v svojem življenju imele preliko povedati in izkazati vso ljubezen ter zaupanje do naroda in do svojega narodnega vodstva.

Vsem, ki so se udeležili, je zapustila mogočne vtise. Skozi usta stotino delegatk je govorila Primor-

ska, 20 let teptana in poniževana od barbarskega fašizma. Primorska, ki je bila 20 let boj za gol narodni obstoj, za ohranitev materinega jezika. Primorska, ki se je z vsem srcem oklenila naše narodno-osvobodilne borbe, v kateri visi edino jamstvo za svojo svobodo in svobodo vsega slovenskega naroda. In naše žene so največ trpele pod barbarskim zatiranjem tujca. Najbolj so občutile narodno in socialno zatiranje. Z bolestjo so gide dale kako so jim fašisti trgali iz naročja otroke in jih oblačili v svoje fašistične unáformne, kako je propadal dom in kako so fašisti stezali roko po slovenski zemlji. In niti za trenutek se niso prenehali boriti, niti za trenutek niso omahovale.

Vsa ta borbenost, vse hrepenenje po svobodnem življenju je prišlo do izraza na tej konferenci, ki je izzvenela kot mogočen poziv vsem poštenim slovenskim materam in ženam, ki mogoče ne stojijo ob strani, da polpro našo pravično in junaško narodno-osvobodilno borbo, ter kot obsodba in prokletve vsem tistim, ki slabo ali ki se bore na strani sovražnika. Iz izpovedi primorskih mater je prihajala na dan vsa ljubezen, ki jo goji do naše narodne vojske in do njenega velikega voditelja, maršala tovariša T i t a. Izrazilo so vso svojo hvaležnost naši narodni vojaki, ki je s svojimi žrtvami dosegla, da je danes Primorska s Slovensko Benečijo in Istro del nove Jugoslavije. Vzkliki "Žive! naša vojska", "Žive! tovariš T i t o!" ki se niso hoteli polesti so bili jasen dokaz, kako primorsko ljudstvo ljubi svojo vojsko in svojega velikega voditelja, ki je posebljen izraz naše velike narodno-osvobodilne borbe.

Ob enem so izrekle vso svojo veliko hvaležnost bratski Sovjetski Zvezi, ki daje mogočno podporo naši borbi. S tem, da njena s slavo ovenčana Rdeča Armada za daja hitlerjevskim tolpom smrtne udarce in jih goni proti zapadu, približajo dan končne osvoboditve za vse zaslužnjene narode. Navdušenega vzklikanje "Žive! Rdeča

Armada", "Živel tovariš Stalin!" ni hotelo biti ne konca ne kraja.

Primorske matere so s ponosom pripovedovale o svojih padlih sinovih in možeh. Mlade žene so samozavestno govorile o svojih dragih, ki so padli za domovino kot junaki. Ponosno in veličasno je spregovorila mati "Junakinja" o svojih dveh padlih sinovih. Iz njenih besed je izvenela zavest, da so žrtve naših najdražjih prinesle in prinašajo velike sadove za naš narod.

Veliko zaupanje so izrazile vodstvu narodov Jugoslavije AVNOJ-u in našemu narodnemu vodstvu izvršnemu odboru OF, v katerih vidijo jamstvo zasrečnejšo bodočnost slovenskega naroda in vseh narodov Jugoslavije v novi federativni, svobodni Jugoslaviji, zgrajeni na bratstvu in enakopravnosti vseh njenih narodov.

Izrazile so svojo hvaležnost Centralnemu komiteju Komunistične Partije Slovenije, brez katerega ne bi bila veličasna borba slovenskega naroda za svobodo in srečnejšo življenje. KPS je bila edina zmožna v najtežjih trenutkih slovenskega naroda povezati ves slovenski narod v osvobodilno fronto in ga povesti v borbo proti okupatorju. Komunisti so bili in so najboljši in najpožrtvovalnejši borci v vrstah naše narodno-osvobodilne borbe. Soglasno so izrekle svoja zaupanje in priznanje kot voditeljici narodno-osvobodilne borbe.

Pripovedovale so, o svojem zaupanju, da bo prinesla Primorski rešitev bivša Jugoslavija. Toda v aprilu 1941 se je do kraja pokazala vsa gniloba nekdanje jugoslovanske vlade, ki je narod v najtežjih trenutkih zapustila in odšla na varno. Iz grl vseh navzočjih žena je zadoneka enoglasno obsodba jugoslovanske begunske vlade s kraljem Petrom II. na čelu. "Oni so tisti, ki so nas izkoriščali, prodali in zanečili bratomorno klanje!" je odmevalo po dvorani. Postavile so zahtevo, da zavezniki priznajo našo novo vlado s tov. Titom na čelu, ter obsodijo izdajalsko begunsko vlado in kralja Petra.

Z ogorčenjem so obsodile Mihailoviča in njegove četnike in z zaničevanjem in gnusom so govorile o Rupniku in njegovih švabobrancih, ki pomagajo Hitlerju u ničevati naš narod. Vse delegatke so bile globoko pretresene, ko je neka tovarišica pripovedovala o grozotah, ki jih počenjajo Nemci skupno z izdajalskimi švabobranci v Ljubljani. Noč za nočjo vozijo ljudi v zapore. Žene pošiljajo v Berlin, moške pa v Dachau, ki ga imenujejo večni ogenj slovenstva. V tem taborišču nočin dan gori krematorij in sprejema vaše žrtve.

Delegatke so se zaklele, da ne bodo dopustile, da bi domobranci razbili narodno enotnost na Primorskem. V današnji borbi, ko divja po vsem svetu boj proti suženstvu in tiranstvu, je mesto vsakega poštenega Slovenca v narodno-osvobodilni vojski. Z ogorčenjem so obsodile ne samo švabobrance, ampak tudi "sredince", ki sto je ob strani v tej borbi.

Izjavile so, da se ne smemo zanašati, da nas bodo drugi osvobodili. Dobro se moramo zavedati, da je edino oborožena borba pod vodstvom maršala Tita edina pravilna pot slovenskega in vseh narodov Jugoslavije.

Pozvale so vse matere in žene naj z vsemi silami podpro mobilizacijo v narodno vojsko in naj pošljejo svoje sinove in moške v partizane. Izrazile so svojo pripravljenost prevzeti na svoja ramena vso težko dela v zaledju, samo da bo lahko šlo čim več možkih v partizane. V dvorani so zadoneli enoglasni klici: "Vsi v partizane, vse za partizane".

Za vse prisotne bo ostala ta prva konferenca pri morskem ženu in deklet nepozabna. Čutile smo, da se uveljavljajo žene z vso silo v političnem življenju svojega naroda. Prvič v zgodovini so primorske žene govorile o političnih smernicah in razpravljale o svoji usodi in o usodi vsega naroda ter so pri tem pokazale vso svojo zrelost. Pokazale so, da se zavedajo svojih enakopravnosti, ki jo jim je prinesla narodno-osvobodilna borba slovenskega naroda. Dokazale so, da so vredne

tega zaupanja in da so tudi sposobne, doprinesti velik del k današnji borbi slovenskega naroda in k bodoči izgradnji svobodne slovenske domovine.

Katja.

PRVEMU MARŠALU JUGOSLAVIJE TOVARIŠU TITU

Zastopnice vseh borbenih žena Primorske, slovenske Benečije in Istre pošiljajo svoje prve pokrajinske konference svoje borbene plantače pozdrave. Vam genjalnemu vojskovodji in Vrhovnemu komandantu Narodno-osvobodilne borbe Jugoslavije, ki nas je s svojo krvjo redila 25 letna suženstva. Zavedamo se, da je naša s slavo ovenčana vojska pod vašim vodstvom jamstvo za našo svobodo in srečnejšo bodočnost v novi demokratični svobodni Jugoslaviji.

IZVRŠNEMU ODBORU OSVOBODILNE FRONTE

SLOVENSKEGA NARODA

S svoje prve Pokrajinske konference vam pošiljamo kot zakonitemu zastopniku slovenskega naroda proti fašistke v Primorskega svoje borbene pozdrave in vam izrekamo svojo globoko hvaležnost in priznanja za moдро vodstvo slovenskega narodno-osvobodilne gibanja iz katerega je zrasla Narodno-osvobodilna vojska Slovenije, ki je osvobodila našo Primorsko iz 25 letnega suženškega italijanskega barbarskega fašizma:

CENTRALNEMU KOMITETU KOMUNISTIČNE PARTIJE

SLOVENIJE

S prve pokrajinske konference pošiljamo primorske žene protifašistke Komunistični Partiji Slovenije svoje borbene in hvaležne pozdrave. Zavedamo se, da Primorska ne bi bila osvobojena brez osvobodilnega gibanja slovenskega naroda, katerega ne bi bilo brez KPS. So pose-

bej pa pozdravljamo Komunistično Partijo kot prvoborniteljico za enakopravnost žene in kot poroka, ki bo vedno na vsakem koraku širila pravice žene.

CENTRALNEMU ODBORU AFŽ ZA JUGOSLAVIJO

Primorske žene dekleta zbrane na prvi pokrajinski konferenci SPŽZ vam pošiljamo borbene sestrsked pozdrave. Zavedajoč se svojih dolžnosti v narodno-osvobodilni borbi bomo z vsemi silami podprle junaško borbo in napore žena vse Jugoslavije za zgraditev boljše, srečnejše skupne domovine, v kateri bodo tudi žene dobi le vse pravice.

POTEK KONFERENCE

Od vseh strani primorske zemlje so se zgrnile za stopnice naših borbenih žena in deklet na prvo Pokrajinsko konferenco. Članice SPŽZ, ki so prihitele iz bližnjih vasi, so skupaj z delegatkami napolnile do zadnjega kotička prostorno dvorano, ki je bila za to preli ko okrašena z zelenjem, med katerim so se prepletali trakovi slovensko trebojnico. Na pročelju so visele slovenska, jugoslovanska in ruska zastava, slika našega marsala in voditelja tovariša Tita in slika voditelja vseh zatiranih narodov tovariša Stalina. Po stenah so se brali napisi: Živel tovariš Tito, naj živi tovariš Stalin, Živela NOVJ, Živela nepremagljiva Rdeča Armada, Živela naša nova vlada, Živela AFŽ, Živela SPŽZ itd.

OTVORITEV ZBOROVANJA

Ob 10 uri se je pričelo zborovanje. Naši borci so razvili zastavo in po dvorani je zadonelo mogočno in slovesno: "Naprej, zastava slave." Nad 20 let je ta pesem zavela v srcih primorske žene, nad 20 let ni smela glasno preko ustnic. Dne 7. februarja se je razlila po dvorani. Njeni zvoki so bežali in izvabljali solze sr-

ece in zmagoslavja.

Tovarišica Nataša, članica Pokrajinskega odbora SPŽZ za Primorsko je otvorila prvo Pokrajinsko konferenco slovenskih žena in deklet na Primorskem in povdarila ta edinstveni trenutek, ker se nikdar do tedaj se niso zbrale slovenske primorske žene, da bi razpravljale i svoji in svojih otrok usodi in o usodi vsega naroda.

Pozdravila je vse navzoča, v prvi vrsti tovarišico Angelo, predsednico Glavnega odbora SPŽZ za Slovenijo, in tovarišico Heleno, članico Glavnega odbora SPŽZ za Slovenijo. Po dvorani je zadonel vzklil: "Živel Glavni odbor!" Nato je pozdravila tovariša Vilfana, podpredsednika Narodno-osvobodilnega odbora (Pokrajinskega odbora OF za Primorsko Slovenijo) in član Pokrajinskega komiteta KPS za Primorsko. Sledilo je viharne vzklikanje Pokrajinskemu NOO, PK-ju in tovarišu Vilfanu. Pozdravila je tovariša Danjana, sekretarju poverjeništvu PK ZSM za Primorsko. V dvorani se je dvignilo vzklikanje: "Živela borbena primorska mladina!"

Nato je poslala besedo tovarišici Angeli, ki je v imenu Glavnega odbora SPŽZ najpristrčneje pozdravila vse zborovalke in jim želela obilo uspehi pri njihovem delu. Prinesla je borbena pozdrave žena z onstran bivše naše državne meje primorskim ženam. Rekla je: "Žene onkrij starih meja vemo, da ste bile v tiste, ki ste ohranile slovenski jezik. S svojo borbo ste preprečile vse naklepe italijanskih fašistov, da bi iztrebili slovenstvo v tej naši prelepi deželi. Ver, da boste znale tudi v bodoče čuvati enotnost slovenskega naroda in enotnost narodov Jugoslavije, kot je naročil tovariš Tito (burni vzkliki: "Živel tov. Tito!") On je postavil temelj za novo Jugoslavijo. Vzkliki: "Živela nova Jugoslavija: "Vaša božična akcija, s katera ste pripravile 20.000 paketov našim borcem zgovorno priča o veliki - ljubezni, ki jo gojite do naše vojske.

Zahvaljujem se vsem primorskim ženam, za vso pomoč, ki so jo nudile našim internirancem, ki so vsi omenogli vračali iz Gonarem in drugih taborišč.

V imenu Centralnega odbora AFZvam prinašam pozdrave tovarišic iz Hrvatske, Bosne, Črnegore in Makedonije. Vzkliki: "Živele naše sestre z juga!" Tovariš Tito je dejal, da je ponosen na šolo, ki ga vrše naše žene. Me žene moramo biti danes roka naši vojski in naši narodni oblasti. Me matere, ki smo s telavo rodile otroke bomo podpirale našo vojsko, ki je jamstvo za srečnejšo bodočnost naših otrok".

Tovarišica Nataša se je toplo zahvalila za njene iskrene besede in podala besedo tov. Vilfanu.

POZDRAVNI GOVOR TOVARIŠA VILFANA

Tov. Vilfan je prinesel borbene pozdrave Pokrajinskega narodno-osvobodilnega odbora in Pokrajinskega komiteta KPS za Primorsko.

Slovenski protifasiistični ženski zvezi in čestitke. K njenemu delu, z željo, da bi dosegla v bodoče še večje uspehe. Rekel je, da če ne bi bilo sodelovanja žena in deklet, ne bi bil tak, kjer smo, ne bi bili na pragu svobode.

Ve žene in deklet ste se izkazale povsod. Polno je tistega drobnega dela, ki ste ga ve izvršile. Spominjam se samo vaše božična akcija in mislim, da pravilno tolmačim misli naše vojske, se vam izročem v njenem imenu še enkrat zahvalo (Vzkliki: "Živele naša hrabra vojska! Živele naši partizani!") Ve ste steber političnega dela. Če pridem na zborovanje in vidim na njem večino žena in deklet, vem, da bo zborovanje dobro uspelo. Žene niso nikdar krenile s poti borbe, ki jo je začrtal izvršni odbor. Burni vzkliki ("Živel Izvršni odbor") Matere ve ste dale kar imate najdražjega. Dale ste svoje sinove v partizane, marsikateri izmed njih je žrtvoval svojo življenje za svobodo naše do-

movine. Gonili so vas po ječah, mučili so vas. Tudi maršikatera od vas nas je za vedno zapustila. Spominjam se tistih deklet, ki so prišle uka željne v politično delo, pa se je našel nekdo, ki je pripeljal zločinske morilce (Vzkliki: "Smrt izdajalcem!")

Eno moramo priseči; za tisto, ki podpirajo okupatorja in njegove bande, ki so krivi smrti naših najboljših, za tiste nič drugega kakor smrt!

Vem, da ste se odločile, da boste vzdrževale v tej borbi do konca. A vendar si želite, da bi bilo kmalu konec in se sprašujete kako je na fronti. Tam na vzhodu zmaguje Rdeča Armada pod vodstvom tovariša Stalina (Viharno vzklikanje Rdeči Armadi in tovarisu Stalinu) bliža se Estoniji in Balkanu in s tem tudi nam. Dne 23 februarja bo praznovala svojo 26 letnico. Če bi jo ne bilo, bi tudi mi še dolgo čakali na svobodo. Njej se imamo zahvaliti, da se ji bližamo. Naj ne bo vrha, kjer hi ta dan ne goreli kresovi, naj ne bo kraja, kjer bi ne bili napisi hvaležnost, kjer ne bi proslavljali ali tega dne na dostojen način (vzkliki: "Bomo!")

Ve poznate podrobno sklepe AVNOJ-a, ki je dokončno potrdil, da bo ta naša sveta zemlja pripadla samo in edino Jugoslaviji. Če bi se kdaj kak tujec hotel preko naših meja, bodo stali do meje vsi Slovenci in vsi Slovani, tja do Vladivostoka. AVNOJ je postavil novo vlado, kateri nadeluje tovariš Tito, ki že tretje leto vodi borbo proti okupatorju. In prav mi Slovenci predagali, da so podali tovarisu Titu naslov Maršala (burno vzklikanje: "Živel maršal Tito!") Begunska vlada je organizirala bratomorno vojno, ki pomaga okupatorju. V našo novo Jugoslavijo ti ljudje nimajo dostopa. In to vladi je organiziral kralj Peter (vzkliki: "Dol z njimi!")

Prihajam s predlogi in navzeti na nadaljno delo. Treba je, da prevzamete našo častno odgovornost v našem javnem življenju. Tako malo tovarišic je v teren-

skih odborov. Moralo bi biti v gospodarskih komisijah, rediteljskih svetih in v vsej javni upravi. Zavedati se morate, da ste enakopravne v borbi, da boste v njej sodelovale, bomo z lahkoto pomagali težave, ki nas ločijo od končnega cilja. Srđaj boste pretresale svoje delo in naredile načrt za bodočnost. Ve slovenske matere in že na ste vir življenja slovenskega naroda. Ko gradimo Slovenci svoj dom stopa v ospredje slovenska žena, ki postaja enakopravni svojemu moškemu tovarišu. Odpira se ji pot svobode. Strli bomo fašizem, ki je nas Primorske Slovence tlačil 20 let in s tem bomo strli tudi tistega, ki je izrabljaj ženo in jo najbolj zapostavljaj. Naj živi slovenska žena, najsvetejša govornica Jugoslavije, Naj živi močna, trdna Jugoslavija! (Burno in dolgotrajno vzklikanje in ploskanje).

Tople in borbene so bile besede tov. Vilfana. Prišle so iz srca in segle naravnost v srce.

Tovarišica Nataša se mu je zahvalila in podala besedo tov. Damjana, ki je najprej pozdravil v imenu mladine zborovanje žena in deklet. V svojem govoru je povzličeval primorsko mater ki je rešila otrokom slovenski jezik, katera je vzgojila mladino, da z lahkoto prenaša žrtve, ki jih terjaja danes naša narodno-osvobodilna borba. Propadla je vsa tista trhla fašistična stavba, ki je zastrupila našo mladino in propadlo bo vse, kar nima v narodu korenin, čim več bo naša sodelovanje v borbi, tem bližje bo svobode. Zato na čelo na pomoč naši vojski!

Ko je tovariš Damjan končal svoj govor se mu je tovarišica Nataša zahvalila in podala besedo tovarišici Katji, katera je dala potrebno poročilo o dosedanjem delu.

Podala je razvoj ženskega gibanja v bivši Jugoslaviji, in razvoj in organizacijo SPŽZ v Sloveniji. Konkretno za Primorsko pa je navedla njene uspehe in izrekla isrečno pohvalo tovarišicam iz Brkin, Krasa in

Pivke. Na osnovi se doseženih uspehov je pozvala vsa borbera Primorska na se večjo delavnost in pomoč naši narodni oblasti ter naši vojski.

Njenem poročilu so sledili viharni vzkliki naši partizanski vojski, Protifašistični ženski zvezi, Kati Peinovič, predsednici AFŽ in prvemu kongresu SPŽZ za Primorsko.

S tem je bil dopoldanski program končan.

POZDRAVNE BRZOJAVKE POSLANE S PRVE POKRAJIN-
SKE KONFERENCE SPŽZ ZA PRIMORSKO.

AVNOJ-u in Nacionalnemu komitetu osvoboditve Jugosla-
vije.

Primorske žene zbrane na svoji prvi širši Pokrajinski konferenci pošiljamo borbene in plamteče pozdrave AVNOJ-u in naši prvi pravi ljudski vladi Nacionalnemu komitetu osvoboditve Jugoslavije zavedajoč se ve likega dne drugega zasedanja AVNOJ-a in njegovih odlokov nad njimi, odlok o priključitvi Primorska k novi Jugoslaviji.

Primorske žene so na svoji prvi konferenci obso-dile begunsko londonsko vlado s kraljem Petrom na čelu, radi njenega izdajalskega delovanja, ker pomaga Nemcem pobijati naše partizane in požigati naše domove.

Primorske žene zahtevamo od zapadnih zaveznikov, da takoj prikinejo vse stike z izdajalsko begunsko londonsko vlado in priznajo Nacionalni komitet osvoboditve Jugoslavije kot edino zakonito pravo ljudsko vlado.

8. MAREC - PRAZNIK VSEH BORBENIH ŽENA

Pred 30 leti je predstavljal 8. marec kot praznik

borbe delavnih žena vsega sveta. Od takrat naprej so delavne žene na ta dan demonstrirale po ulicah velikih mest in dajale duška svojemu sovraštvu do vseh onih, ki so vzdrževali ženo v suženjstvu, ki so iskoriščali človeka po človeku. Večkrat so bile te demonstracije razbite s policijskimi pandraki in bajoneti žendarjev. To da borba žena niso mogli zadušiti, ker jo je vodil delavski razred s svojo revolucionarno partijo na čelu, ki v borbi nikdar ne kloni. Tako je proslava 8. marca začela kot borba za žensko enakopravnost.

8. MAREC PRAZNIK BORBENIH ŽENA, PRAZNOVAN V
ZNAMENJU BORBE PROTI KRIVIČNI VOJNI.

V prvi svetovni, imperjalistični vojni, ki je gnala družinske očete v vojne klavnice so ostale žene in matere s svojimi otroki same doma z skrbjo, kako preživi družino. Treba je bilo rešiti svet tega neplodnega klanja, te krivične vojne. Delavski razred je prevzel nase to nalogo, Ruske delavke so prve odgovorile na poziv Lenina, ki se je glasil: "Širni in delavni prenehajte s tem medsebojnim klanjem, ki je v korist osvajaalcem!" Žene in matere mnogih zatiranih narodov so se odzvale temu pozivu. Najglasneje in najodločneje jedvi gnila svoj protest proti krivični vojni Roza Luxemburg znana bojevnica za ženske pravice. Tedaj so se delovne žene izbrale 8. marec za narodni ženski dan. Ta dan so izbrale zato, ker se je na ta dan vršila prva demonstracija s katero so ameriške žene zahtevale enakopravnost.

V letih 1914-1917 je bilo največje zlo imperia- listična vojna, največji sovražnik žena in mater so bili natilci te vojne. In zato se je 8. marec v vseh teh letih proslavljal v znamenju ostre borbe proti vojni. Na ta dan so žene manifestirale svojo borbo: "Konec krivični vojni!" Na delu te borbe je bila ruska partija boljševikov.

Najlepša proslava 8. marca je bila ona, ki je za ruske žene pomenila konec vojne. To je bilo leta 1917, ko so ruske žene šle na ulice in manifestirale svoje zahteve: "Mir in kruh!" Takrat so ruski vojaki skupno s delavci obrnili orožje proti zasovraženim carskim oficirjem. Stavhujoči so si podali roke z ženami in vojaki, osvojili so Petrovgrad. Tako so ruske žene proslavile svoj sedanjí 8. marec v svobodenstvu. Takrat so dosegle ena kopravnost in svobodo, blagostanje in mir. Od tedaj je ženski dan za sovjetske žene praznik svobode in proslavljale so ga kot takega vse do te vojne. V letih borbe proti fašizmu pa ga slavijo v znamenju borbe proti smrtnemu sovražniku, nemškemu fašizmu. V sovjetski domovini so spoznale, kaj se pravi biti srečna žena in mati in za to srečo se borijo kot levinje. Njihova ljubezen do Rdeče Armade je neizmerna, njihova pomoč Rdeči Armadi je nad vse izdatna.

V stari Jugoslaviji mnoge nismo vedele za 8. marec. Nismo vedele, kaj nam grozi od fašizma, dokler ni naš Komunistična Partija pokazalo vso nevarnost, ki grozi ženi in materi in vsemu narodu od tega zla. KP je nam odprla oči: "Ne delujte si utvar. Laž je, da vam fašizem nudi mir in dom in družinsko srečo."

In res, kar je KP v svoji previdnosti prerokovala, se je zgodilo. Razganil se je fašizem v svoji okrutni ostudni goloti. Matere in žene smo doživele najhujšo, kar nas more doleteti: požigajo nam domove, morijo nam otroke, ubijejo može, posiljujejo hčere, streljajo sinove.

Letošnji 8. marec je že tretji, da ga praznujemo v znamenje borbe proti fašističnemu okupatorju, za osvoboditev našega naroda in vseh narodov Jugoslavije. Kajti mednarodni ženski dan praznujemo vedno v smislu mobilizacije vseh ženskih sil za dosego tistih ciljev, za katere se žene takrat borijo. Pred 30 leti so se borile za enakopravnost. V 1. tih svetovne vojne so se bo-

rile proti krivični vojni, po končani svetovni vojni spet za ženske pravice, sedaj se borimo za zmago narodno-osvobodilnega gibanja, za mir, toda ne za mir za vsako ceno, temveč za zmagoviti, zmagoviti mir, ki ga ne bomo dosegli drugače, kot z najostrejšo borbo.

In zato bodo letošnji narodni ženski dan praznovali v znamenju velike ljubezni do naše vojske. Dale bomo naši vojski več, kot smo dale dosedaj, da bo še bolj zmagovito bila po sovražnikih in ga končno izgnala z naše svete zemlje. Praznovali bomo 8. marec skupno z ženami vse Jugoslavije, ker smo vam ena sama enotna protifašistična zveza žena. Naša vojska se pod modrim vodstvom maršala Tita bori za svobodo vseh narodov Jugoslavije in mi bomo pomagale da se njihova enotnost še bolj poglobi. (Iz okrožnice Glavnega odbora).

Popoldne se je zborovanje nadaljevalo. Politični referat je podala tovarišica Angela, predsednica Glavnega odbora SPŽZ za Slovenijo.

REFERAT TOV. ANGELE.

"Tovarišice primorske Slovenke! Prvič v zgodovini boste lahko danes izrazile svoje narodno prepričanje in obsedile vse, kar je krivo vašemu 25 letnemu trpljenju. Danes smo vse slovenke prvič v zgodovini slovenskega naroda enakopravni. Prvim partizanskim edinicam, ki so organizirale prve partizane na Primorskem, se moramo zahvaliti, da se je podrla meja, ki nas je ločila 20 let, in da lahko zborujemo.

Žene onstran starih meja smo vedno razumele vašo bol, vaše trpljenje, v katero vas je pahnil fašizem, ki vam je jemal sinove za svoje osvajaalne boje v Abisiniji in Spaniji in končno za rusko fronto. Vse ste pričakovale rešitve od stare Jugoslavije. Mi pa smo vedele, da vas ona ne more rešiti, ker njena vojska ni bila ljudska, temveč vojska petokolonskih generalov kakor je Rupnik. Njeni voditelji so hujskali narode drugega proti

drugemo in ko je prišla vojna vihre, so njene narode prodali."

Očrtala nam je vso gnilobo razmer, ki je bila v Jugoslaviji, in borbo Komunistične Partije proti fašizmu, ki si je vtiral pot v Jugoslavijo. Prišlo je do napada hitlerjevske Nemčije na Jugoslavijo. Radi izdajstva generalov in politikov je Jugoslavija v nekaj dneh propadla. Okupacija, ki je sledila, nam je prinesla trpljenje, prinesla nam je pa tudi narodno osvobodilno borbo. V tistih težkih dneh je Komunistična Partija Slovenije dala pobudo za ustanovitev Osvobodilne Fronte. V narodno osvobodilnem boju sodeluje v polni meri tudi žena. Žena se bori kot borba, bolničarka in politična delavka ob rani svojega moškega tovariša in postaja z njim enakopravna.

Leta 1941. sta bili pred nami dve poti; pot časti in pot hlapčevstva. Če bi sprejeli drugo, bi naši sinovi krvaveli na ruskem bojišču za tuje interese. Slovenske žene so to razumele do dna. Z vsemi močmi so podprle partizanstvo, v katerem je naša rešitev. Tov. Angela je orisala nastanek naših partizanskih edinic, ki so zrastle v mogočno narodno osvobodilno vojsko. Pokazala je na klaverno ponašanje Hitlerjevih pomočnikov: bele in plave garde, ki so krivi, da je na tisoče naših domov požganih, da je na tisoče naših ljudi trpelo in še trpi v taboriščah. Jamstvo, da vse trpljenje in vsa preli-ta kri ne bo zastonj, so sklepili AVNOJ-a lani novembra meseca. Tov. Angela nam je podala kratko a jasno sliko o pomenu naše nove jugoslovanske vlade pod vodstvom tovariša Tita, ki bo znala očuvati vse pridobitve tri-letne narodno osvobodilne borbe narodov Jugoslavije.

Tov. Angela je končala svoj referat z izrazi občudovanja za slavne zmage Rdeče Armade in za požrtvovalno delo naših ruskih sestra. "Slovenske žene bomo sledile vzgledu ruskih žena. Delale bomo za našo vojsko, živele bomo le za naše osvobojenje."

Njen govor so neprestano prekinjali vzkliki in

ploskanje tovarišic. Vzklikale so naši vojski, AVNOJ-u, tovarišu Titu, Komunistični Partiji Slovenije, Centralnemu komitetu KPS in njegovemu sekretarju tov. Lukič; z nepopisnim navdušenjem so pa prikinjale govornico, ko je govorila o borbah in zmagah Rdeče Armade z vzkliki tovarišu Staalinu Sovjetski Rusiji, Rdeči Armadi in ruskim sestram. Po govoru je sledilo.

Viharno ploskanje, vedno novi in novi vzkliki so se trgali iz prs zborovalk. Z delo se je da jim ne bo konca.

Ko se je dvorana počasi pomirila, je tov. Nataša otvorila debato.

K debati se je oglasilo 28 tovarišic. Ni pa bila to navadna debata kot je običajno pri takih zborovanjih. Bile so navdušene in pretresljive izpovedi tovarišic o trpljenju in o borbi vsega naroda. Govorilo je njihovo srce do kraja predno naši narodni osvobodilni borbi. Te izpovedi so priklicale vsem navzočim solze v oči. (Prizore iz debate bomo objavili v prihodnji številki. Opomba uredništva.)

Na koncu debate je vsa dvorana enoglasno obsodila podle domobranske izdajalce, Hitlerjeve biriče in valpce, ki pomagajo hitlerjanskim barbarom uničevati slovenski narod. Obsodile so izdajalsko begunsko vlado v Kastru, ki je iz tajine organizirala bratomorno klanje in se vdinjala Hitlerju. Obsodile so izdajalskega kralja, ki je središče, okoli katerega se zbira vsa protiljudska klika, ki upa, da se bo s pomočjo kogarkoli znova pet vrnila v Jugoslavijo in ponovno sedla jugoslovanskim narodom na vrat. Zahtevale so, da naj zapadni zavetniki obsodijo begunsko vlado in prekinejo z njo vse stike. Obsodile so pa tudi vse tiste, ki stojijo v današnjem narodno osvobodilnem boju ob strani in čakajo, da jih bodo drugi rešili. Tovarišice so poudarjale, da si bomo le z borbo priborili svoje mesto v bodočem svetu, ne pa z brezplodnim govorljenjem, kot delajo ti takozvani "aredinci". Enoglasno je zagomalo po dvorani: "Vsi

v partizane! Borba je naša edina pot!" Deleгатke so soglasno sklenile, da bodo žene prevzele v zaledju na svoja ramena vsa dela, upravno in politično. Vsi moški morajo v partizane, da bo čimprej zavihrala v naši svobodni domovini slovenska zastava s peterokrako rdečo zvezdo.

REFERAT TOV. HELENE.

Referatu tov. Angele je sledil organizacijski referat tov. Helene, članice Glavnega odbora SPŽZ. V njem nam je podrobno očrtala kako je nastala na ponudbo Osvobodilne fronte SPŽZ, v kateri je lahko tudi slovenska žena in mati borka za svobodo slovenskega naroda, ne da bi zgrabila za puško in se ločila od svojega doma in otrok. Na kratko je orisala organiziranje SPŽZ na Primorskem in organizacijo SPŽZ ter AFZ, v kateri so povezane tovarišice iz vse Jugoslavije. Izčrpno je govorila o vseh nalogah, ki jih izvršuje in ki jih ima SPŽZ. Osnova vsega dela, ki smo ga vršile in ki se stoji pred nami pa je zgraditev novega človeka, poštenega, resnično ljubečnega in svobodnega, ki ga mora oblikovati kot vzgojiteljica slovenska žena. Končala je svoj referat z vzklikom: "Naj živi slovenska žena, ustvariteljica novega človeka, ustvariteljica tovarštva svobodnih, veselih in delavnih ljudi."

Tudi po tem referatu se je razvila živahna debata.

Po zaključeni je tov. Orana prečitelja pozdravne brzojavke AVNOJ-u in Nacionalnemu komitetu osvoboditve Jugoslavije, tovarišu Titu; Izvršnemu odboru OF, Centralnemu komitetu KPS in Centralnemu odboru AFZ ter pozdrave Pokrajinskemu odboru OF za Primorsko Slovenijo, Pokrajinskemu komitetu KPS za Primorsko Slovenijo in Glavnemu odboru ZKM. Vsi pozdravi so bili z navdušenjem sprejeti.

Sledila je volitev. Izvoljen je bil ves dosedanji iniciativni odbor. Vanj je bila sprejeta ena nova članica. Za častno članico Pokrajinskega odbora SPŽZ pa je

bila izvoljena na splošno željo mati Junakinja.

Zborovanje se je zaključilo z vzklikanjem tovarišu Titu in s pesnjo "Naprej zastava Slave".

Zvečer je bil prirejen lep kulturni večer. (O tem bomo poročale v prihodnji številki. Opomba uredništva)
Mara.

PRIMORSKA MATI

Na prvi pokrajinski konferenci SPŽZ sem se srečala z materjo, ki ji pravijo radi njenega junaškega ponašanja pred nemškimi okupatorju Junakinja.

Sedela je v prvi vrsti, se opazila je nisem, dokler ni vstala s svojega sedeža. Bila je visoka, krepka in lepa žena, obležena v preprosto črno obleko. Glavo so ji pokrivali le črni lasje, med katerimi še nisi opazil sivih pramenov. Vsa njena pojava je bila v skladu z njo samo. Vse oči so se obrnile k njej in jo napeto gledale. Počasi kakor da bi zbirala svoje misli je spregovorila. Njena beseda je bila jasna in krepka, osvojila je takoj vse poslušalce, pritegnila vsa srca. Prej glasna dvorana je hipoma onemala in prisluhnila besedam matere Junakinje.

Takole je govorila junaška mati:

"Tudi jaz sem mati treh partizanov. Dva sta mi že padla in ni mi žal, da sem vzgojila take sinove. Naj ne bo matere, ki bi ji bilo žal če bi njen sin ali brat padel v boju za svobodo, naj ne bo matere, ki bi dala svoje sinove belogardistom. Fašistom ste dajale svoje sinove. Kadar je fašizem klical, ni nihče rekel: Mi ne gremo! Sedaj ko kliče naš narod še nekatere matere izgovarjate na bolne sinove in ne mislite na sramoto, ki vas bo oblila tisti čas, ko bomo zadihali svobodo. Izgovarjate se, da vam bodo požgali hišo, če bo šel sin v partizane. Kaj zato, če jo požgo, saj bomo po vojski zgradili novo, lepšo in večjo. Sedaj se pripravljamo na nekaj velikega in za to veliko moramo žrtvovati vse."

Njeni stavki so presunili navzoče. V globoki ganjenosti je zapečala dvorana: "Kot žrtve sta padli". Tudi mati junakinja je pela in bila je visoko vzravnan. Njena pest je bila krčevito stisnjena in je klicala po maščevanju. Njen glas je bil mehak in čist. V očeh sta ji blesteli dve svetli solzi. Vedela sem, da je v tistih trenutkih videla v duhu svoja dva fanta, krasna mladeniča, katera je žrtvovala za našo sveto borbo.

V odmoru sem stopila k njej. Rada bi se bila še kaj pogovorila z njo, izvedela še kaj iz njenega življenja.

"Tako vesela sem, da sem te spoznala, tovarišica, Tvojega sina sem spoznala že pred meseci, krasem fant je."

"Ali ti mojega sina poznaš?" mi je rekla in postala takoj bolj zaupna do mene.

Pogovorili sva se tako, kakor bi si bili znanki že dolgo vrsto let. Grozne dneve je prestala mati Junakinja v zadnjih mesecih te naše borbe. Nikdar se ji ne bodo izbrisali iz spomina, ker se zbrisati ne dajo. Se zamamiš jih komaj.

Po razsulu Italije se je odločil tretji sin, da gre v partizane. Velik, stasit mladenič je bil, življenja in upanja poln. Prisrčno sta se poslovila z materjo tisti večer in nista niti od daleč slutila, da se poslavljata poslednič. Ni slutila, da bo za vedno izgubila svojega otroka, ko je odhajal čez domači prag in stopil na trdo cesto. Izdajalčeva stopinja mu je sledila prav do podrtije, kjer je prenočil. Proti jutru so prišli Nemci in so ga ubili. Zarav je zapuščal prejšnji dan domačo vas, mrtev se je drugi dan vračal vanjo. Nemci so ga pripeljali na lojterskem vozu vsega razmesarjenega in krvavega. Sklicali so skupaj vso vas, hoteli so vedeti čigav je. Zatajiti je morala svojega otroka, čeprav se ji je srce trgalo od bolečine. Niti

ena solza ni smela preko njenega lica. Nemški psi so pa lajali vanjo, da je psica in ne mati; kjer ne joče na svojih otrokom. Ona pa je morala tajiti, tajiti do skrajnosti. Šele, ko so ji pokazali njegovo legitimacijo s sliko, ni mogla tajiti več. Namesto, da bi spremljala svojega mrtvega otroka na njegovi poslednji poti, je morala v zapor.

Dva sinova je žrtvovala za svobodo naše Primorske, za vsakega posebej je trpela, a trpljenje je ni storilo, le ojeklenelo jo je. Gledala sem jo pozneje, kako je spremljala z največjo pozornostjo potek konferenc in zdelo se mi je, da živita njena dva mrtva sinova v njenem delu.

O B J A V A

Razpisujemo plemenito tekmo-okrožij rajonov in vasi v nabiralnem mesecu od 8.II. - 8.III. 44. V tem mesecu bomo pridno zbirale vse potrebno za naše ranjene borce. Točnejša navodila so dobili okrožni odbori SPŽZ. Prihodnjic bomo objavile imena okrožij, rajonov in vasi, ter imena tovarišic, ki se bodo izkazale najboljši pri tem delu.

Pridno na delo, naše geslo v tem času mora biti :
"vse za naše ranjene borce!"

Smrt fašizmu - svobodo narodni!

Pekrajinski odbor SPŽZ za Primorsko

OKROŽJA TEKMUJE JO

Kraško okrožje je nabralo v mesecu januarju preko 50.000 lir prostovoljnih prispevkov, 36 kg. masti in 23 l. olja.

V Trstu je postavljen okrožni odbor in tovarišice so se z vso pozrtvovalnostjo vrgle na organizacijsko delo.

Okrožja Brkini. Tu so prirejale masovne mitinge po vaseh v zvezi z kampanjo za AVNOJ.

Tovarišice iz Tolminskega okrožja so organizirale delovne čete, ki pridno delujejo.

Pivsko okrožje se je v zadnjem mesecu zelo dvignilo in ga danes štejemo v vrsto najboljših okrožij.

Ajdovsko okrožje je nabralo v mesecu januarja 51.650 lir prostovoljnih prispevkov in posojila.

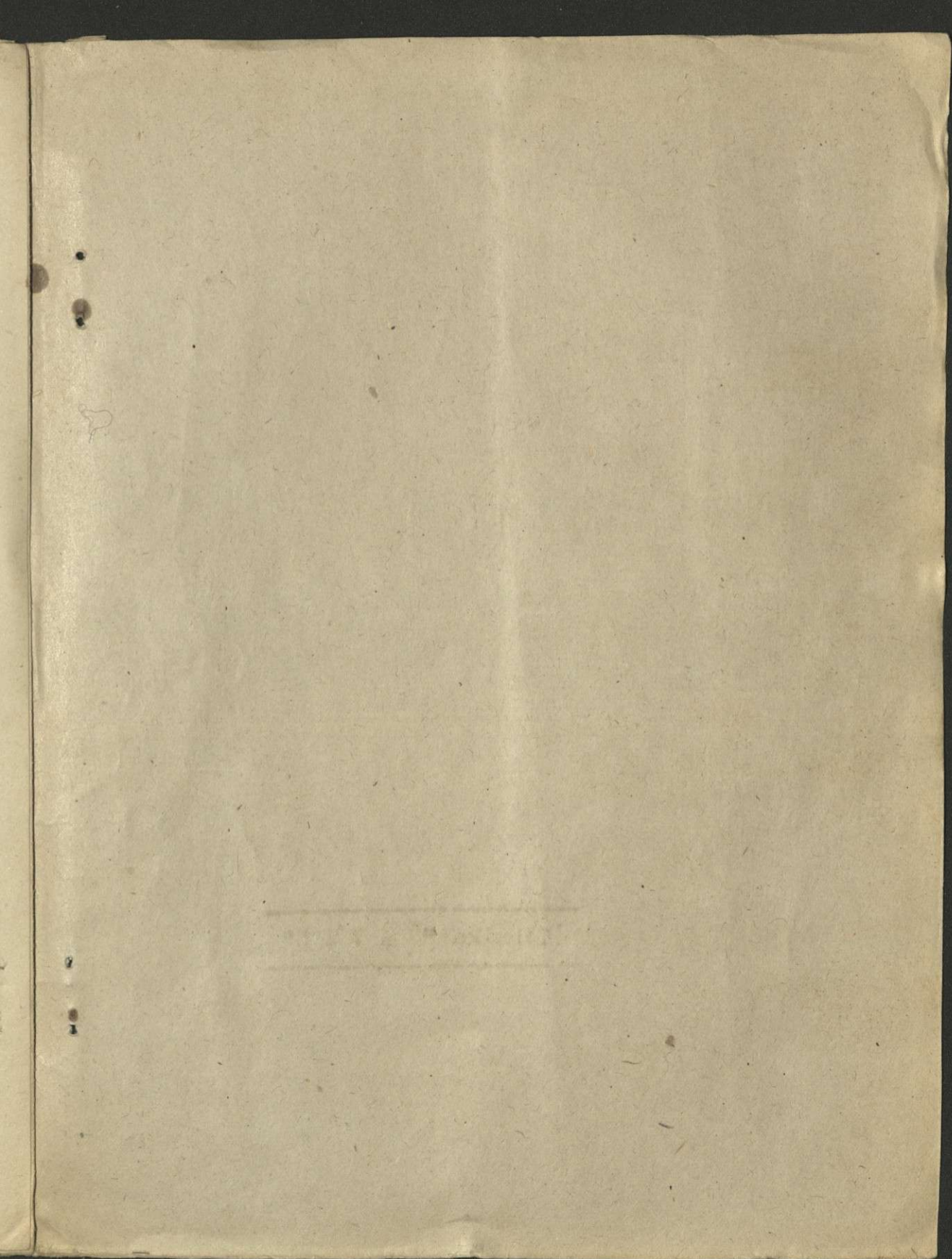
Vsi ^{do} danes doseženi uspehi nam morajo biti le v vzpodbudo in nam dajati še več volje in stopajevati našo delavnost in borbenost.

Pokrajinski odbor SPŽZ za Primorsko.

The first is contained in the...
 and the second is...
 the third is...
 the fourth is...
 the fifth is...
 the sixth is...
 the seventh is...
 the eighth is...
 the ninth is...
 the tenth is...

- 12 -
 1900

Tehnika "Č A V E N"